

Capítol 3

INTRODUCCIÓ AL MODÈL DIDACTIC : La dinàmica del cicle didàctic

Aquest mòdul de formació segueix un model didàctic desenvolupat dins un quadre europeu. Aquest apunta a responsabilitzar als aprenents de cara al seu entorn i a aprendre a aprendre dins una autonomia relativa.

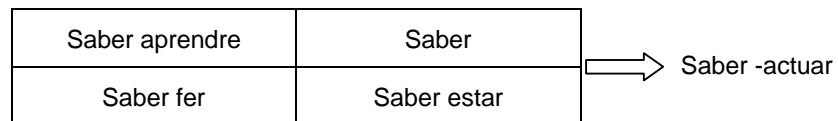
Per a iniciar un procés d'aprenentatge dirigit a l'aprenent, cal fer-li aplicar diverses estratègies d'aprenentatge. En el model didàctic que presentem aquí, proposem un ventall d'estratègies d'aprenentatge on l'aprenent pot servir-se segons el seu estil d'aprenentatge. Anomenem aquest model « *la dinàmica del cicle didàctic* ».

El present cicle didàctic es basa sobre les idees de l'Americà Kolb (1971)¹ qui proposa un model d'aprenentatge anomenat "expérientiel". Segons l'autor, l'home aprèn sobre tot mitjançant experiències concretes. Kolb descriu el procés d'aprenentatge com un procés cíclic recorren a diverses fases que es poden repetir en una espiral infinita. Totes les experiències d'aprenentatge de l'alumne se situen a l'interior d'aquest cicle on la coherència dels moments - clau que se segueixen és molt important.

Per al nostre model tenim, igualment adoptades, algunas nocions als models didàctiques que estan en vigor a la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquests models proposen un capteniment d'auto regulació dels aprenentatges

Les estratègies d'aprenentatge proposades en aquest model anima a l'aprenent a tenir la màxima cura del seu propi aprenentatge i afavorir una interacció continua amb el material, les altres aprenents i el professor, tant dins la classe com fora d'aquesta.

L'aprenent està invitat a desenvolupar actituds constructives sobre quatre nivells: el saber aprendre (estratègies et competències transversals), el saber fer (habilitat), el saber (coneixements) et el saber estar (actituds i presa de consciència).

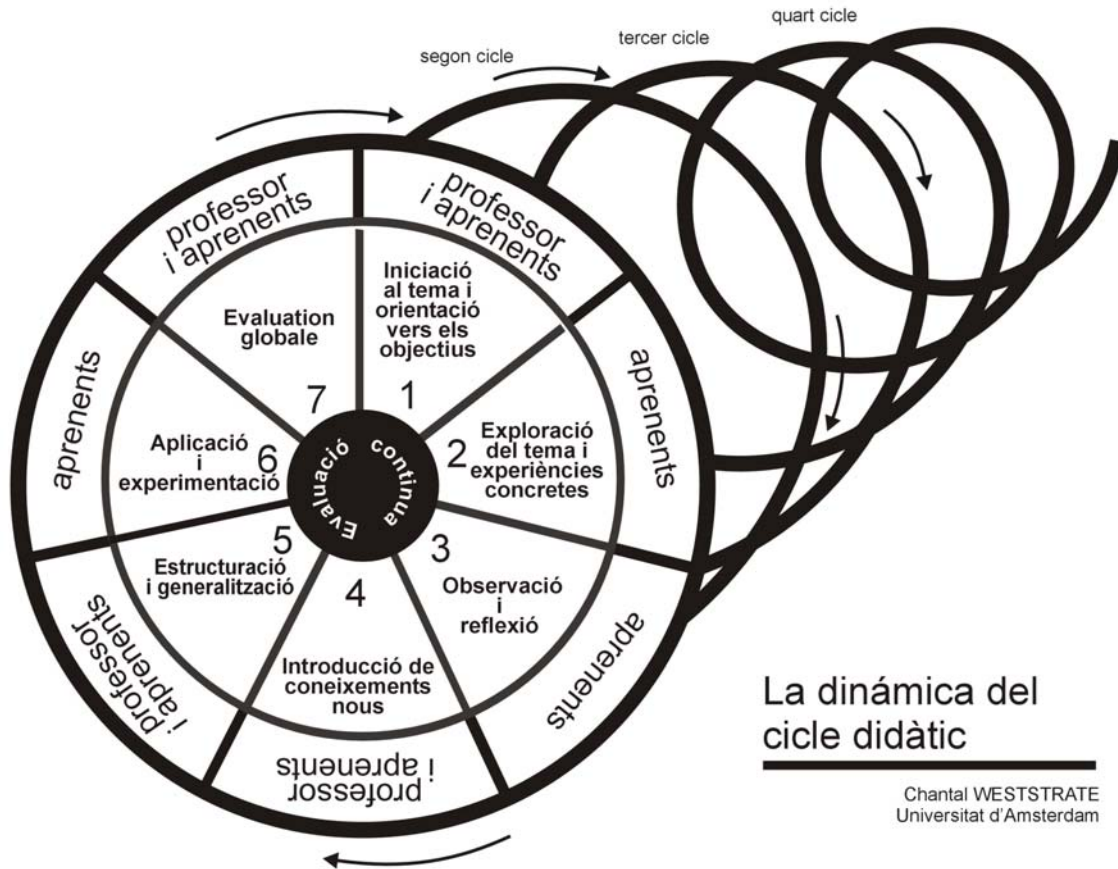

Al llarg de totes les etapes del cicle didàctic, l'aprenent s'implica en el descobriment i en la presa de consciència del seu entorn escolar i vise, in fine, a desenvolupar un saber - actuar en el medi ambient.

La dinàmica del cicle didàctic s'organitza en 7 moments - claus :

1. iniciació al tema i orientació vers els objectius
2. exploració del tema i experiències concretes
3. observació i reflexió
4. introducció de coneixements nous
5. estructuració i generalització
6. aplicació i experimentació
7. avaluació global

¹ Kolb, D.A., Individual Learning Styles and the learning process, M.I.T. Sloan School, 1971

La dinàmica del cicle didàctic

Chantal WESTSTRATE
Universitat d'Amsterdam

A cadascun d'aquests moments, la influència recíproca entre l'aprenent i professor està clara (i precisada en el cercle exterior de la figura anterior) : en el procés d'aprenentatge actuen al voltant del rol, i a cada etapa l'autonomia de l'aprenent és estimulada mitjançant activitats. El Professor organitza el procés d'aprenentatge, l'aprenent n'és l'actor amb una cooperació dinàmica. El Professor també dona estris de treball als alumnes i els ofereix a diferents tipus de treballs.

En l'Educació Ambiental, la posició central de coneixements ha perdut la seva importància primordial. El curs magistral es limita a autèntica exposició. Els coneixements serveixen, més aviat, a desencadenar activitats com és ara l'observació, l'experiència concreta, la presa de consciència de valors i la responsabilitat del comportament personal, fins i tot la ciutadania medi ambiental.

En l'organització de les diferents activitats, el professor té en compte les relacions variables entre la presa de consciència, la comprensió, les aptituds, el comportament, les actituds i els valors de cada individu. L'aprenentatge no segueix una línia recta que comença al punt A per a finalitzar en el punt Z, sinó que s'elabora al llarg del procés segons el treball del grup.

El cicle didàctic comença per una presa de consciència del tema i passa progressivament a activitats de descoberta i en experiències concretes.

El mòdul de formació proposat aquí, és concret i intel·ligible per al grup al que ens referim, alumnes d'11-14 anys, es troba més a prop de la vida quotidiana dels aprenents. El procés descrit en aquest mòdul és obert a totes les matèries. Donat que és un mòdul que invita al treball interdisciplinari coordinat. El principal objectiu és, en tots els casos, una presa de consciència del medi ambient escolar i de la relació que existeix entre la consumició, el comportament individual i la problemàtica del medi ambient, i a més a més, en quant a la presa de consciència, un passatge a l'acte arribant a una ciutadania medi ambiental.

ALGUNS EXEMPLES CONCRETS DE CADA MOMENT-CLAU DEL CICLE DIDÀCTIC :

1. El primer moment - clau pot consistir en una sèrie d'activitats d'expressió que permetrà als alumnes de ser coneixedors d'allò que aporten a propòsit del tema: "les deixalles escolars". Es podria demanar quines són les situacions que criden més l'atenció en diversos llocs de l'escola i discutir de llurs propis valors a propòsit del medi ambient escolar. Es tractarà d'un treball que servirà a sol·licitar i a elaborar els objectius principals del projecte.
2. Tot seguit, els alumnes podran visitar el pati, per exemple, fer fotos i elaborar un llistat de les diferents deixalles indicant-hi la quantitat i l'origen. Per a dur a terme això, faran servir la seva pròpia observació personal o en grup. Es pot realitzar una classificació segons el material. Descriuran l'estat dels llocs.
3. To seguit se'ls hi demanarà, per exemple, de realitzar una activitat de recerca per a la qual hauran d'elaborar ells mateixos un pla de treball. Aquesta activitat hauria d'augmentar la seva capacitat de recerca i de selecció de la informació. Es pot pensar en activitats com fer una visita guiada per una persona que es dediqui a les deixalles, o a realitzar una consulta a un especialista dins del domini. Fent-los reflexionar sobre el problema, els orígens i el flux de les deixalles en i al voltant de l'escola. Per exemple: perquè hi ha deixalles? Qui són les productors d'aquestes deixalles? I qui són els responsables de la gestió de les deixalles escolars? Seguidament aprofitar-se de les informacions.
4. En el moment - clau de l'aportació de nous coneixements, força informacions sobre els diferents impactes dels materials d'embalatges, el reciclatge, les solucions aplicades fins aleshores, etc. podran ser introduïdes. Els professors podran utilitzar les fitxes de recursos i d'altres materials presents en aquest mòdul de formació. Els aprenents podran cercar nous coneixements sobre les pàgines web proposades al nostre llistat. D'aquesta manera podran engrandir el seu horitzó i descobrir la relació entre l'escola i el món exterior.
5. Seguirà la estructuració de les experiències i dels coneixements adquirits fins al moment. El alumnes podran realitzar un taulell sinòptic basat en les noves adquisicions de sabers per preparar activitats concretes susceptibles de tenir cura amb les deixalles en el seu entorn escolar. Es podrà elaborar un pla d'acció on les necessitats, els obstacles i les solucions possibles estiguin indicades. Es podran utilitzar fitxes de reflexió del mòdul.
6. En aquesta etapa del cicle didàctic els aprenents podran posar en manifest activitats pràctiques i visibles a l'escola, permetent la transferència. El moment - clau de l'aplicació i de l'experimentació basades en les noves informacions es realitzarà de forma continuada fora de l'aula de classe. Aquest moment – clau és important pe a l'assoliment del cicle sencer. Es poden realitzar activitats de neteja (com per exemple la recollida de deixalles, d'embalatges al llarg d'una setmana), activitats de publicitat i de presa de consciència dins de l'escola (com per exemple una exposició sobre les informacions recollides durant el projecte destinada a d'altres alumnes i professors), o a l'aplicació de noves solucions realitzades per un grup relleu que s'encarregaria de la continuació de la presa de consciència de les deixalles en l'escola.
7. Finalment el professor realitzarà als aprenents una avaluació global del cicle d'aprenentatge. Es tractarà d'una avaluació oral i escrita sobre el contingut del projecte així com sobre les competències adquirides. L'avaluació ha de tractar sobre l'impacte medi ambiental del projecte a l'escola, sobre els mètodes d'aprenentatge, així com els aspectes de l'aprenentatge individual. Un full d'avaluació amb preguntes

precises pot ajudar als alumnes a fer una bona descripció dels processos d'aprenentatge i els resultats concrets. El balanç d'aquesta avaluació es podria publicar mitjançant una pàgina Web la qual invitarà als visitants a la ciutadania medi ambiental.

Si el professor consagra temps a l'elaboració del cicle didàctic, al llarg de la preparació del projecte, l'aprenentatge dels alumnes seguirà un trajecte lògic i pràctic. Durant tot el trajecte d'aquest cicle didàctic, cal que el professor asseguri, mitjançant la col·laboració activa amb els alumnes, un enquadrament del procés, és a dir, una avaluació continua. Aquesta avaluació continua és indispensable.

Aquest cicle didàctic es pot aplicar a tots els àmbits relacionats amb l'Educació Ambiental (EA). El cicle invitarà al treball autònom de l'aprenent i afavorirà la interacció continua amb el material didàctic, els altres aprenents i el professor, tant a la classe com fora d'aquesta. El terreny de recerques i d'accions es pot ampliar mitjançant un segon o tercer cicle relacionat amb el barri de l'escola o relacionat amb el centre comercial més proper i fins i tot en la pròpia ciutat sencera.

Els aprenents estaran invitats a aprendre a l'escola per aprendre la vida.